

TARTU ÜLIKOOL VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kogukonnaharidus ja huvitegevus eriala

Monika Hale

KESKKONNASÕBRALIKU ÕUESÕPPE ALA ARENDAMINE

Loovpraktiline lõputöö

Juhendaja: Ülle Roomets vMag

Kaasjuhendaja: Sergei Drõgin Mag, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

2023 Viljandi

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Mõisted.....	5
1. Õuesõppe.....	6
1.1 Õuesõppe võimalused Eesti koolides.....	8
1.2 Peamised takistused õuesõppe korraldamisel ja planeerimisel.....	10
2. Keskkonnateadlikkus.....	11
2.1 Eesti noorte keskkonnateadlikkus.....	13
2.2 Rohetehnoloogia.....	14
3. Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine.....	15
3.1 “Varbla kooli roheprojekt”.....	17
3.2 Projekti partnerid:.....	18
3.3 Projekti tegevuste kirjeldus:.....	18
3.4 Projekti analüüs.....	20
3.5 Refleksioon.....	21
Kasutatud kirjandus.....	25
LISAD.....	33
Lisa 1. Õueala kaardistus.....	33
Lisa 2. Õuesõppe ala vahendite ja vajaduste kaardistus.....	34
Lisa 3. Rahastustaotlus.....	35
Lisa 4. Inimeseõpetuse õuesõppe tunnikava.....	39
Lisa 5. Pildigalerii. Täismahus album lingil: https://photos.app.goo.gl/KHy4uEzujWeJMhAZA	41

Resümee

Käesolev loov-praktiline lõputöö on keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine Varbla koolis Lääneranna vallas. Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamisel lähtutakse põhimõttest, et õppimine ja õpetamine peab olema õpilast mitmekülgset arendav ja motiveeriv, peaks looma aktiivse õpikeskkonna ja suurendama koolipere keskkonnateadlikkust. Lõputöö raames teostatud projekt on võimaldanud osaleda kogu koolil keskkonna-alastes ja rohetehnoloogia valdkonna haridusprogrammides.

Võtmesõnad: õuesõpe, aktiivõpe, keskkonnateadlikkus, rohetehnoloogia.

Abstract

This creative-practical thesis is the development of an environmentally friendly outdoor learning area at Varbla School in Lääneranna municipality. The development of the outdoor learning area is based on the principle that learning and teaching must be versatile and motivating for the student, should create an active learning environment and increase the environmental awareness of the school family. The project carried out in the framework of the final thesis has allowed the entire school to participate in environmental and green technology education programmes.

Key words: outdoor learning, active learning, environmental awareness, green technology.

Sissejuhatus

Säästva arengu seaduse järgi on looduskeskkonna ja loodusvarade säästliku kasutamise eesmärgiks tagada inimesi rahuldav elukeskkond looduskeskkonda oluliselt kahjustamata ning looduslikku mitmekesisust arvestades (Keskkonnaministeerium [KM], 2023).

Käesolev töö kirjeldab ja analüüsib Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia [TÜ VKA] kogukonnahariduse ja huvitegevuse eriala loov-praktilist lõputööd Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine. Antakse ülevaade teema teoreetilisest taustast ning kirjeldatakse ja analüüsitakse õuesõppe ala arendamise esimest ja teist etappi. Kolmas etapp toimub suvel 2023 ning Varbla kooli uuenenud keskkonnasõbralik õuesõppe ala avatakse ja võetakse kasutusele septembris 2023.

Õuesõpe võimaldab rohkem liikuda ja muudab õppimise aktiivsemaks. Varbla koolil on avar õueala, aga õpetajad viivad õuesõpet läbi väga vähe. Olemasolevad võimalused kooli territooriumil määravad valdavalt, mida õuetunnis on võimalik läbi viia (Burriss & Burriss, 2011). Varbla koolis tekkis vajadus õuesõppe ala täiendamiseks - temaatilised õpperajad ümber koolimaja, õuesõppe materjalide hoidlad, mobiilsed/teisaldatavad vahendid. Kooli õuesõppe ala suurem kasutamine ainetundides võiks olla lahendus, kus aktiivõppemeetodeid kasutades saaks suurendada õpilaste huvi loodusteaduslike ainete vastu, keskkonnateadlikkust ja loodust hoidvat mõtteviisi (KM, 2023).

Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine Varbla koolis tugineb järgmistel põhimõtetel:

1. õppimine ja õpetamine peab olema motiveeriv ja õpilast mitmekülgsest arendama;
2. õuesõpe loob aktiivse õppekeskkonna;
3. tähelepanu pööramine looduse hoidmisele peaks suurendama koolipere keskkonnateadlikkust.

Loov-praktilise lõputöö eesmärk on, et valmiks universaalsete vahenditega õuesõppe ala, kus on kasutatud keskkonnasäästlike lahendusi taastuvenergia/rohetehnoloogia valdkondadest ja ning suureneks õpilaste keskkonnateadlikkus. Keskkonna-alaste teadmiste suurendamiseks osaleksid õpilased ja õpetajad ka temaatilistes haridusprogrammides.

Eesmärkide täitmiseks püstitati järgmised ülesanded:

1. Kavandada tegevusplaan õuesõppe ala arendamiseks.
2. Rakendada TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias omandatud projekti kirjutamise teadmisi, ja planeerimise oskusi ning kogemusi elamuspedagoogikast, et läbi viia aktiivõpet.
3. Esitada rahastustaotlus Keskkonnainvesteeringute Keskusele.
4. Soetada õuesõppe läbiviimiseks sobivad vahendid (matkatoolid, teiseldatav katusealune, kirjutusalused, erinevad hariduslikud õuemängud jms).
5. Hankida ja paigaldada taastuenergia kasutatavad seadmed.

Lõputöö esimeses osas antakse teoreetiline ülevaade õuesõppest, õuesõppeks sobivatest meetoditest, võimalustest ja takistustest. Töö teises osas kirjeldatakse, mis on keskkonnateadlikkus, milline on Eesti noorte keskkonnateadlikkus ja mida tähendab rohetehnoloogia. Töö kolmandas osas antakse ülevaade Varbla kooli keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamistegevustest, analüüsitakse ja hinnatakse projekti ja esitatakse autori refleksioon.

Mõisted

Aktiivõpe - Õpetaja loodud keskkond, kus õppijad osalevad aktiivselt õppeprotsessis mis aitab õppijatel õpitavat mõtestada ja seostada omandatud teadmisi tegelikkusega (Bonwell & Eison, 1991).

Formaalõpe toimub enamasti koolikeskkonnas ning on õppekavade alusel organiseeritud. Formaalõpe on eesmärgistatud ja seda viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad. Õpieesmärgid seatakse enamasti väljastpoolt, õppimisprotsessi jälgitakse ja hinnatakse. Formaalõpe on kuni teatud taseme või eani kohustuslik (Haridus ja Noorteamet, 2023).

Elamuspäädagoogika - laste õpetamine, mis toetub emotsionaalsete elamuste kogemusele ja sellele järgnevale refleksioonile (Bachfeldt & Visnapuu, 2009, lk. 7).

Keskkonnateadlikkus - inimese ja keskkonna vahelise suhte ja vastastikuse mõju mõistmine ning valmisolek neid oma tegevuses arvestada (KM, 2023).

Pädagoogika - inimeste, eeskätt noorsoo kasvatamist ja õpetamist käsitlev teadusharu, kasvatusteadus (Mikser, 2013, lk. 242-244).

Projekt - on individuaalselt või koostöös teistega hoolikalt planeeritud ja välja töötatud ettevõtmine mingi konkreetse eesmärgi saavutamiseks (Tallinna Ülikool, 2023).

Projektijuht on inimene, kes on vastutav projekti tulemusliku läbiviimise ja juhtimise eest. Projektijuht peab tagama, et projekt saab õigel ajal valmis ja vastab eelarvele. Samuti peab ta jälgima, et projekti eesmärgid oleks täidetud (Koiv Invest OÜ, 2023).

Rohetehnoloogika - (cleantech) on puhas tehnoloogika, mis inimeste vajadusi rahuldades ei ületa keskkonna taluvusvõimet (Rimmi et al., 2023).

Taastuenergia - Taastuenergia on ressurs, mida saab kasutada lakkamatult, või mis taastub ökosüsteemi aineringete käigus ilma, et selle kogus inimkultuuri eksisteerimise aja mastaapi silmas pidades oluliselt kahaneks (European commission, 2023).

Õuesõpe- õppimine ehedas keskkonnas läbi vahetu kogemise, ise tegemise ja teistele kogetu vahendamise (Sarv, 2006).

1. Õuesõpe

Õuesõpe muutub Eesti koolides üha populaarsemaks (TÜ Liikumislabor, 2022). 2022 aastal toimus taas üle-eestiline õuesõppenädal, kus õppetunnid toimuvad kooli hoovides ja parkides ilmaoludest olenemata ja sellest võttis osa 170 kooli.

Põhikooli ja Gümnaasiumi riiklik õppekava (Riigi Teataja [RT], 2010) rõhutab vajadust kasutada kaasaegseid ja mitmekesiseid õppemeetodeid, õppepraktikaid ja ressursse, sh õuesõpet. Õpikäsituse ja õpikeskkonna kontekstis mainiti õuesõpet, kuid ilma täpsema määratluseta. Seetõttu on tegelikult iga õpetaja enda teha, kuidas oma tundides õuesõpet defineerida ja rakendada.

Õuesõpe on eesmärgipärane õpe uues keskkonnas. Sarv (2006) defineerib õuesõpet kui õppimist ehedas keskkonnas läbi vahetu kogemise, ise tegemise ja teistele kogetu vahendamise. Õuesõpe on hea, sest (Liikuma Kutsuv Kool [LKK], 2023):

- annab hoogu lapse mitmekülgsel arengule, toetades peenmotoorikat, immuunsüsteemi, silmanägemist, kehalist aktiivsust ja suhtlusoskusi;
- aitab kaasa õpimotivatsioonile ja akadeemilistele tulemustele;
- erinevad õppeained muutuvad päriselu osaks.

Õuesõpe sobib "klassiruumiks" kõikide ainete jaoks. Õuesõppe kaudu on võimalik omandada praktiline teadmine keskkonnast, see annab aluse meie keha ja tervise tundmaõppimiseks, võimaldab esteetilisi elamusi ja aega järelemõtlemiseks (Brügge et al., 2008). Õuesõppe definitsiooni meelepidamiseks soovitakse (Sarv & Vilbaste, 2008) mõelda viiele võtmesõnale: **koht**, mis aitab õppida; **meel** ehk erinevate meeltega kogemine; **tegu** ehk vahetu osalemine ja millegi valmis tegemine; **lugu** ehk teistega jagatud kokkuvõtte tehtust; ja **iva** ehk õpitu mõte, mida tasub edasi õpetada.

Minu arvates kool ei peaks olema ainult koht, kus teadmisi omandatakse vaid õpikutest ja tunnid toimuvad loengu stiilis paigutatud klassiruumides. Koolid liiguvad kaasaegsema ja õppijakesksema õpikäsituse poole. LKK koolid otsivad ja arendavad lahendusi õuesõppeks ning säästlik mõtteviis on saanud kajastust paljude koolide arengukavades. Näiteks Kadrina keskkool on oma arengukavas välja toonud kooli füüsilise õppe- ja töökeskkonna edasiarendamise ühe punktina säästva majandamise põhimõtete jätkuva rakendamise (RT, 2023). Tartu Variku kooli tegevuskavasse on lisatud, et iga õpetaja viib läbi tunde ka väljaspool klassiruumi (RT, 2023).

Szczepanski (Szczepanski et al., 2006) on välja toonud, et õuesõppe pedagoogika keskmeks on konkreetsetes looduspaikades elamuste ja seikluste kombineerimine tekstipõhise tööga (andmebaasidest info otsimine, õpikutega töötamine jne). Et inimeste keskkonnateadlikkus kasvaks, peavad nad esmalt keskkonnaga tihedalt kokku puutuma. Looduskeskkonna paremaks tundmiseks tuleb luua uuenduslikud ja loovad õpikeskkonnad. Keskkonnahariduse suurendamine läbi õuesõppe on väärtuslik nii igale õpilasele kui ka ühiskonnale tervikuna, see tähendab, et suurenenud on keskkonnateadlikkuse kvaliteet ning inimestel on võimalik igapäevaelus teadlikemaid valikuid teha (KM, 2023).

Sarnaseid põhimõtteid õuesõppega leiab **elamuspedagoogikast** - laste õpetamine, mis toetub emotsionaalsete elamuste kogemisele ja sellele järgnevale refleksioonile (Bachfeldt & Visnapuu, 2009). Elamuspedagoogikat e. kogemuslikku haridust on erinevalt tõlgendanud Kurt Hahn, John Dewey, Colin Mortlock, David Kolb jt. Kõikide eelmainitute teooriad on aktuaalsed ka tänapäeva õpikäsitustes, sest eesmärk on kasvatada noori intelligentseteks ja vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes hoolivad endast, teistest ja loodusest.

Tsiteerides Kurt Hahni (1886-1974) “On andestamatu suruda noortele peale arvamusi, kuid veelgi suurem viga on neile mitte anda võimalusi kogemuste omandamiseks” (Brügge et al., 2008). Kurt Hahni peetakse elamuspedagoogika rajajaks. Tema idee/ põhimõte põhines Platoni, Rousseau ja Jamesi mõtetel ja haridus teooriatel. Nende põhimõte oli - kujundada inimestest tajude, aistingute ja tunnete kaudu tasakaalustatud, vastutustundlikud ja sotsiaalsed ühiskonnaliikmed. Põnevateks õpikeskkondadeks pidas Hahn klassiruumiväliseid loodus- ja kultuurmaastikke. Kuigi Hahn'i teoorias ei ole väline keskkond määrav tegur, vaid ainult viis, kuidas inimene väliseid tegureid isiklikeks kogemusteks muudab (ibid). Hahn sealjuures ei maini elamuspedagoogikat kui filosoofiat, vaid kirjeldab selle meetodeid, millest üks on **seikluskasvatus**.

Dewey (1859 - 1952) filosoofia kohaselt on elamuspedagoogika fookuses kogemus. Kasvatuse eesmärk ja vahend on tegevus ja teadmised. Õpilase varasemad kogemused on individuaalsed ja seotud uute kogemuste ning seiklustega, korrastades samal ajal mõtteprotsesse. Uusi kogemusi saadakse sensoorse sisendi kaudu. Tegevus uute kogemuste jaoks võib olla nii füüsiline kui vaimne (Eesti Avatud Noortekeskuse Ühendus [ANK] 2023, lk. 1-4).

Õpikäsitluse individuaalsus peegeldab õppimise individuaalsust. Õpikäsitust ehk arusaama õppimisest ja õpetamisest kirjeldatakse märksõnadega, mis kajastavad nii õppeprotsessi kui selle tulemust: õppijakesksus, aine- ja eluvaldkondade lõimimine, meeskonnatöö, loov ja kriitiline mõtlemine, eneseväljendusoskus, ettevõtlikkus, võtmepädevused, faktiteadmiste asemel oskus probleeme lahendada (Haridus- ja Teadusministeerium [HTM], 2023).

Tänu erinevatele muutustele ühiskonnas on Eesti haridussüsteem seadnud eesmärgiks muuta õppimine rohkem õppijakeskseks. Fookuses on õpilaste tervis (vaimne, füüsiline ja sotsiaalne). Õuesõppe kaudu on võimalik omandada praktiline arusaam keskkonnast ja lõimida erinevad õppeained pärisellu paremini (Sutrop et al., 2019, lk 116).

Õuesõpe on lai ja kompleksne ja et seda rakendada, on õpetajatel kombineerida kui palju ja millises mahus võiks õuesõpet läbi viia.

1.1 Õuesõppe võimalused Eesti koolides

Õuesõppeks kasutatakse erinevaid keskkondi: looduslikud - mets, matkarajad, koduaed, kooliaed, veekogud; tehislikud - linnaruum, muuseum, haridusprogrammid õppekeskustes, eesmärgipäraselt rajatud kolahoovid. Rakendatakse aktiivõppe meetodeid (probleemõpe, avastusõpe jne), kasutatakse erinevaid tegevusi nagu vaatlus-uuringud, mängud, katsed jne (Madisson et al., 2023).

Reinumägi (2020) tõi oma magistritöös välja, et kõige rohkem kasutatakse õuesõppe keskkonnana just kooli lähiümbrust, nt kooli hoovi ja staadionit. Samuti leiavad kasutust erinevad loodus- ja kultuuriväärtuslikud paigad nii koolide lähiümbruses kui ka kaugemal. Riigimetsa Majandamise Keskus [RMK], pakub laialdaselt nii avastamisrõõmu kui ka kooli programmide valikut 17 külastuskeskuses üle Eesti (RMK, 2023).

Juba Eesti pedagoogika algusaegadel rõhutasid Juhan Kunder ja Carl Robert Jakobson õuesõppe olulisust. Seda ideed propageeris ka Võru õpetajate seminaris tulevasi õpetajaid koolitanud Johannes Käis, kes rõhutas iseseisva töö ja õpilaste vahetu kogemuse olulisust (Sarv, 2008). Eesti iseseisvuse algusaegadel oli pea igal koolil oma kooliaed, millest ei saadud ainult tervislikke ja maitsvaid lisandeid toidulauale, vaid mis oli ka hea õpikeskkond. Kooliaia olemasolu hõlbustas õues õppimist, ning lisaks füüsilisele tööle sai ka loodust uurida ja kogeda (Merilo, 2020). Avo-Rein Tereping meenutas (2018), kuidas töökasvatus oli õppimise ja

kasvatuse vältimatu osa. Sotsiaalsete oskuste õppimine läbi õuesõppe tähendab teistega suhtlemist ja koostööd, kooli juures paiknev õppeaeg tagaks nende väärtuste arendamise ja sisendaks õpilastes huvi, uudishimu ja tahtmist loodusest rohkem teada ning aru saada.

Ringiga on tagasi jõudnud tänapäeva koolidesse “katseaiad”, kus õpilased saavad tutvuda aiandusega ja oma seemneid külvatakse seemnetest vilju maitsta. Õpetajate Lehes (Nõu, 2023) innustatakse haridusasutusi koolide ja lasteaedade juurde õppe aeda rajama. Räägitakse, kuidas toidu kasvatamise teadmised ja kogemused võiksid lastele paremini kättesaadavad olla. Selle programmiga on liitunud juba üle 40 kooli ja lasteaia, ning ilmunud on ka käsiraamat, kuidas rajada õppeaeda oma kooli juurde. Ka Varbla kooli juures on nõukogudeaegsest katseaiast säilinud erinevad marjapõõsad (arooniad, punane sõstar), mida saaks hõlpsasti kasutada õuesõppes. Marjade korjamine arendaks õpilastes meeskonnatööd ja töö tegemise harjumust üldisemalt. Pluss eduelamusena on omavalmistatud mahlast morss talvel söögi kõrvale, korjajate nimedega pudelil või oma aia külmutatud marjad koolisööklas magustoitu kaunistamas.

Et koolid saaksid oma õuealadest kõige rohkem kasu, peaksid need olema multifunktionaalsed piirkonnad, mis toetavad paljusid erinevaid tegevusi. Eesmärgipäraselt sisustatud, üldkasutatavate ja universaalsete vahenditega õuesõppe ala võimaldab õuesõppe aktiivset kasutamist.

Õpetajad vajavad eeskätt meetodeid, oskusi ja nippe, mis aitavad õuetunde planeerida ja läbi viia. Abiks tuleb kolleegidega koostöö - koos saaks jagada kogemusi ja oskusi, koostada õues kasutatavaid töölehti ja kokku panna kooli sisene ideepank (LKK, 2023).

Õpetajate jaoks on suurimaks toeks see, kui nad ei jää oma tegemistes üksi – seega on kooli esimeseks ülesandeks koostöö soodustamine, ühiste ideede ja materjalide jagamine (LKK, 2023).

Õuesõppeks piisab olemasoleva hindamisest ja kohendamisest vajadustele vastavaks, selleks ei pea sõitma ka metsikusse loodusse või ootama ilusaid suveilmu. Õpetajapoolse teadliku ettevalmistuse ning koolipoolse toega (vajaminevad materjalid, kergesti teisaldatavad õppekohad, metoodika/ideede/töölehtede omavaheline jagamine) saab õuesõpet läbi viia peaaegu iga ilmaga ning peaaegu igal pool.

1.2 Peamised takistused õuesõppe korraldamisel ja planeerimisel

Õpetajate suhtumine ja valmisolek õuesõppe planeerimisse ja elluviimisse on olulised. Punt (2021) toob oma magistritöös välja, et kvaliteetse õuesõppe arendamiseks tuleb luua tingimused, et õpetajad oleksid õuesõppe kasutamisest motiveeritud ja tunneksid end õues veedetud aja jooksul mugavalt.

Motiveeritud õpetaja leiab rohkelt võimalusi integreerida erinevaid ainevaldkondi õuesõppesse (Brügge et al., 2008). Loodusainetes kasutatakse õuesõpet kõige rohkem, vähem matemaatika, eesti keele ja kehalise kasvatuses tundides, enamik õpetajaid kasutab õuesõpet kord trimestris (Reinumägi, 2020). Õpetajal on võimalus muuta õppe- ja kasvatustegevus loovamaks läbi õuesõppe ja lõimimise, lastel ja noortel on võimalik arendada andeid ja oskusi uuenduslikes ja loovates õpikeskkondades.

Põhjused, miks õpetajad õuesõpet vähe korraldavad, on **ebapiisav aeg** õuesõppe rakendamiseks ja **olemasolevad võimalused kooli territooriumil** (Borsos et al., 2018). Merilo (2020) on sarnaselt välja toonud, et õpetajatel **pole aega** õppetöö kõrvalt osaleda programmides, mida pakutakse näiteks väljaspool kooli (muuseumid, matkarajad, haridusprogramme pakkuvad elamuskeskused) ja transport sihtkohtadesse võib osutuda **kulukaks**. Eelistatakse luua ise midagi kooli läheduses, et õuesõpe oleks hõlpsamini läbi viidav.

Borsos (2018) mainib, et Euroopas läbi viidud uuringute kohaselt on välja toodud takistusteks **ilm, õpilaste arvu** suurus klassides ja **töötajate omavahelised suhted**. USA õpetajatel oli probleeme **ajapuuduse, rahastamise ja materjalide vähesusega**. Lahenduseks oleks võibolla töö väiksemates rühmades kuhu on kaasatud ka abiõpetajad. Õpetajatevahelise koostöö parem koordineerimine.

Kokkuvõtteks võib järeldada, et õuesõppe läbiviimine sõltub kooli asukohast, õpetajate pädevustest, õpilaste arvust, ilmast ja vahenditest. Õuesõpe muudab õppimise ja õpetamise põnevamaks, viib rutiinsest keskkonnast välja.

Õuesõpe hõlmab keskkonda, mis on väljaspool koolimaja. Õpiruum muutub õppevahendiks ning sealsed kogemused viivad teadmiste ja oskusteni. Õppimine toimub avatud ruumis ja seal keskendutakse õpilasele ja tema aktiivsele tegevusele, andes õpetajale toetava ja suunava rolli. Kõige olulisem on õuesõppe juures see, et õuekeskkond võimaldaks isiklikke kogemusi. Laps

saab läheneda õppimisele loomulikul viisil - omandades teadmisi, tajudes läbi oma keha, meelte ja tunnete. Peamine on alustada lihtsamast - minna õue!

2. Keskkonnateadlikkus.

Varbla kooli õuesõppe ala arendamisel on silmas peetud keskkonnateadlikkust. Õuesõppe loob võimalused keskkonnateadliku hoiaku kujunemiseks, kuid et midagi kaitsta ja hoida, peame sellega kõigepealt kokku puutuma. Säästva arengu riiklikus strateegias on ökoloogilise tasakaalu eesmärgi saavutamisel ühe ohuna nimetatud võõrandumist traditsioonilisest looduskeskkonnast ja looduskasutusest (RT, 2023)

Helm (2023) kirjutab, et 21. sajand peab olema looduse taastamise ja uuenemise sajand. Looduse kaitsmisele lisaks tuleb hakata aktiivselt hüvitama juba tehtud kahju. Parandada seisundeid kõikidel maastikel, mitte ainult looduskaitsealadel. Kuigi Eestis on looduskaitse all olevaid alasid suurendatud (Loodusveeb, 2023) on hädasti on vaja rakendada teadmisi kogukonna ökoloogiast, liikide vastastikmõjudest ja muudest evolutsioonilistest teguritest. “Kaitse seda, mis on veel alles ja taasta seda, mis on kahjustunud,” võiks olla iga keskkonnateadliku inimese teadvuses juhtlauseks (Helm, 2023).

Euroopa Keskkonnaagentuuri (METGroup, 2023) andmetel defineeritakse keskkonnateadlikkust järgmiselt. *"Teadlikkuse, mõistmise ja teadvuse kasv ja areng biofüüsikalise keskkonna ja selle probleemide, sealhulgas inimeste vastasmõjude ja mõjude suhtes. Ökoloogiliselt või ökoloogilise teadvuse kontekstis mõtlemine."*

Keskkonnateadlikkuse eesmärk Eestis on toetada elanike keskkonnasäästlikke tarbimisharjumuste kujundamist ja ökoloogilise tasakaalu tundmaõppimist. See tähendab kliimamuutuste põhjuste tutvustamist, looduskaitse tegevuse mõtestamist, ohud elurikkusele, meie sõltuvust elurikkusest, Eesti looduse väärtustamist, võimalust igapäevaseks mõistlikuks tarbimiseks, jäätmetekke vältimist, uus-ja taaskasutus lähtudes jäätmehierarhia kõrgematest astmetest (Keskkonnaamet, 2023).

Keskkonnateadlikkus on eesmärgipõhine käitumine, millega vähendatakse keskkonnale tehtavat kahju. See on põhjalikum arusaamine inimese ja keskkonna (sh majanduse ja ühiskonna) suhtest ja kuidas kujundavad seda suhet üksikisikud, poliitika (kohalik ja globaalne) ja erinevad organisatsioonid (Allaste & Nugin, 2021, lk. 59).

Keskkonnaprobleemid tekivad ülemäärasest tarbimisest. Me peame tegema otsuseid, mis optimeeriksid ressursside kasutamist, tootjad leidma viise, kuidas pakkuda keskkonnale sõbralikumaid tooteid ja teenuseid. Tarbimiskäitumine ei pruugi alati olla kooskõlas keskkonna säilitamisega, sest ökoloogiliselt parem lõpptoode on tarbijale kallim. Sellest tulenevalt on tihti toote hind määravaks otsustajaks (Käsk, 2018).

MTÜ Eesti Roheline Liikumine (2023) on välja andnud keskkonnasõbraliku tarbimise juhendi, mis pöörab tähelepanu igapäevastele tarbimistele ja kuidas oleks võimalik oma otsuste tegemisel olla säästvam. Tuuakse esile liikumise olulisust. - lühemaid distantse jala või rattaga läbida.

Uuring on näidanud, et keskkonnateadlikud inimesed ei pruugi tingimata käituda keskkonnasõbralikult. Näiteks inimesed võivad taaskasutamise või sorteerimise asemel prügiga käituda nii nagu enamus inimesi seda nende ümber teevad. Seda lihtsalt ühte kotti pannes ja mitte sorteerides (ibid). Keskkonnateadlikkus ei tähenda ilmtingimata säästvat käitumist. Õpilastes on vaja kasvatada väärtusi, mis võimaldavad neil pöörata tähelepanu tänapäeva keskkonnaprobleemidele ja käituda väärtuspõhiselt. Seega on oluline juba võimalikult varases eas panna noori mõtlema looduse hoidmisele. „Õpilastel vaja arendada uudishimu, kujutlusvõimet, paindlikkust ja enesejuhtimisoskusi. Nad peavad oskama lugu pidada teiste inimeste ideedest, vaatenurkadest ja väärtustest. Nad peavad toime tulema ebaõnnestumiste ja äraütlemistega ning vastuseisust hoolimata edasi liikuma. Noori ei kannusta üksnes väljavaade saada hea töökoht ja teenida palju raha. Neil on vaja hoolitseda ka oma sõprade ja perede, kogukondade ja planeedi heaolu eest. Haridus võib anda õppijatele tegutsemisvõimekuse ja eesmärgitunnetuse ning pädevused, mida nad vajavad, et kujundada oma elukäiku ja olla kasulik teistele” (Sutrop et al., 2019).

Sisask (2020) toob välja oma kommentaaris artiklile “*Laastatud loodus ähvardab inimkonda zoonoosidega*”(Tull, 2020), et keskkonnateadlikkuse suurendamiseks tuleks panustada kolme valdkonda veelgi jõulisemalt kui seda seni on tehtud - noored, haridus ja teadus. Keskkonnaharidus on koosluses loodus-, täppis ja tehnikateaduste erialadega ja lastele ning noortele on võimalik tutvustada neid valdkonnapõhiseid teadmisi aktiivõppe mudelite abil. Toomas Hendrik Ilves on öelnud: „*Kui tahta luua ühiskonda, kus piire ei sea mitte rahvaarv, vaid üksnes rahva intellektuaalne energia ja nutikus, siis tuleb kindlasti vaadata hariduse poole*”(Kreegipuu & Jaggo, 2017).

Keskkonnateadlikkus on tarbimisharjumuste muutmine üksikisiku tasandil hariduse kaudu. Et meie Eesti keskkond toimiks jätkusuutlikult ka 50 aasta pärast, on vajalik arendada õpilastes mõtteviiside muutmist juba varasest east. Mõte viib käitumiseni ja teistmoodi käitumine omakorda muudab mõtet.

2.1 Eesti noorte keskkonnateadlikkus

„*There is no Planet B*“ on kirjastanud Harno blogis (Harno, 2023), illustreerimaks artikli „Isikliku vastutuse tunnetamisest keskkonna hoidmisel“. Täna Eestis seisame silmitsi faktiga, et Eesti noorte keskkonnavalad teadmised on küll kõrged, aga usk ning arusaam indiviidide keskkonnasäästlike käitumisvalikute tõhususse on madal. Eesti noorte mure keskkonna pärast ei ole piisavalt laialdane, et oma käitumist oluliselt muuta.

PISA 2006 ja 2009 uuringutes on toodud välja, et eesti õpilaste loodusteaduslikud teadmised on heal tasemel, aga loodusteaduslike probleemide äratundmisel mitte nii heal tasemel. Võrreldes OECD keskmisega oli eesti õpilastel vähene huvi loodusteaduslike ainete vastu ning vähene soov töötada nendega seotud erialadel (PISA, 2022). Loodusega kontakti puudumisel ei ole lastel võimalust õppida mitmekülgset ja rikkalikku õpikeskkonnas ja see ei soodusta tervislikke kogemusi (Davies, 2008).

Eesti Noorteühenduse liit on teinud uuringuid, mis on suunatud Eesti noorte keskkonnateadlikkusele. Küsitletud noortest 66.4% pidasid oma teadmisi kliimamuutuste kohta piisavaks ja 33.6% ebapiisavaks. Peamiselt saadakse infot sotsiaalmeediast ja erinevate veebilehtede kaudu. 71.7% noortest ütles, et nad ei tea ühtegi noortesõbralikku allikat, mis puudutaks kliimamuutust ja sellekohast informatsiooni. 74% vastanutest tundis, et nende põlvkonna vajadusi ei võeta keskkonnapoliitika kujundamisel arvesse ja 84.2% vastanud noortest ei teadnud mitte ühtegi osalemisvõimalust, mis tagaks noorte vajadustega arvestamise keskkonnapoliitika kujundamisel (Eesti Noorteühenduse Liit [ENL], 2023)

Nii Gunda Tire, Haridus- ja Noorteameti rahvusvaheliste uuringute valdkonna juht, kui Tartu Descartes'i kooli bioloogiaõpetaja Ardi Kärberg on leidnud et noorte teadlikkust võib mõjutada see, et nad ei tunneta suuri keskkonnaprobleeme oma igapäevases elus. "Samas need probleemid on olemas ja väga palju saaks just võib-olla ka meedias ja koolis ära teha selleks, et neid probleeme teadvustada ja neid õpilaste teadvusse viia," ütles Kärberg (Kangur, 2023). Kõige parem viis muuta noorte käitumist, ehk siis keskkonnateadlikkuse konnatiivset tasandit

(Allaste & Nugin, 2021; Plüschke.B.et al., lk57-61), on läbi eeskuju. Konnatiivne tasand on valmisolek keskkonda kaitsta, vastutustunne keskkonna ees ja usk enesetõhususe käitumise muutmisel,

ENL uuringu (2022) järelduste kohaselt tuleks võtta ette erinevate kvaliteetsete õppevõimaluste laiendamine. Nagu näiteks mitmekülgsete temaatiliste koolituste, külalistundide ja projektide kaudu.

Keskkonna teadlikkuse teoorias on Eesti noored tugevamad kui praktikas, mistõttu peab neid suunama juba varases eas õue õppima, kogema loodust ja mõistma erinevaid liikide vahelisi seoseid, või siis lihtsalt anda võimalus need ise avastada. Läbi loodushariduse õues õpib noor loodusnähtusi teadvustama ja sellest tulenevalt ka otsima võimalusi, kuidas loodust säästa. Peale kasvav generatsioon aina rohkem võõrdub loodusest, olles küll suures infomahus, aga päriselu kogemus päris looduses on erinevatel põhjustel väike.

2.2 Rohetehnoloogia

Tuisk (2022) on maininud oma artiklis „Kooliõpilased – rohetechnoloogia tuleviku tegijad“, et inimeste teadlikkuse suurendamine on vajalik oma igapäevaste tarbimisvajaduste hulgas näha just rohe tehnoloogilisi võimalusi. Samaväärselt kui me arendame rohetechnoloogiat, tuleb suurendada inimeste teadlikkust. Õpilastele on oluline juba varases eas rohetechnoloogia teemat tutvustada, et nad oma tulevasel karjäärivalikul selles suunas oskaksid mõelda kuna rohetechnoloogia on suurim ärivõimalus pärast internetti (Eesti Rahvusringhääling, 2023).

Taastuvate energiaallikate arendamine on Euroopa Liidu üks energiapoliitika põhieesmärkidest. Euroopa Liidu direktiivi “Puhas energia kõikidele eurooplastele” järgi peab taastuvenergia moodustuma 2030 aastaks vähemalt 32% energia lõpptarbimisest. Eesti riiklik energia- ja kliima kava sätestab, et 2030. Aastal on energia lõpptarbimisest taastuvenergia osakaal vähemalt 42% (Rehema et al., 2023).

Õuesõppe ala rajamisel rohetechnoloogiat kaasates tuleb alustada arendamisega tasapisi ning esimene katsetus rohetechnoloogiaga oleks midagi praktilist, mida saaksid kasutada nii lasteaialapsed kui ka koolipere õuesõpet läbi viies või lihtsalt mängides ja aega veetes.

Eestis kogub õuesõppe rakendamise kõrval üha rohkem populaarsust uute roheliste, keskkonnasäästlike ideedega välja tulemine. Näiteks korraldab Keskkonnainvesteeringute keskus [KIK] koos Keskkonnaministeeriumiga juba 10dat aastat järjest konkursi nimega

Negavatt, kuhu oodatakse 18 -30 aastaste noorte ideetasandil või algusjärgus olevaid ressursse säästvaid ettevõtmisi. Konkursile on kümne hooaja jooksul laekunud kokku 569 ideed, mida KIK on toetanud ligemale veerand miljoni euroga. 10dal hooajal saabus konkursile 49 ideed (KIK, 2023). KIK-i arengu- ja koostöö koha juht Helen Sule on öelnud, et „Selleks, et üldse tekiks innovaatilisi ettevõtteid, peame teadlikkust suurendama juba maast madalast ning seetõttu toetame ka koolides rohetehnoloogia arendamist“ (*ibid*).

Pealekasvav generatsioon on Z-generatsiooni lapsed ja nende lapsed (sündinud 90ndate keskpaik kuni 2000ndad)(Tyson et al., 2021), kes on huvitatud uutest tehnoloogiast, nad on nõudlikud kasutusmugavuse osas, soovivad tunda end turvaliselt, soovivad põgeneda ajutiselt reaalsusest, millega nad vastamisi seisavad. Seega rohetehnoloogia kasutamine tulevikus suureneb ja muutub vastavalt nende vajadustele.

Keskkonnateadlikkusest rääkimine ja selle propageerimine on tänapäeval meedias, poliitikas ja haridusmaastikul väga populaarne. Teadlased kogu maailmast, et arutada, kuidas saaksime oma tarbimisharjumusi muuta. Kuhu majandus ja ühiskond tervikuna peaks püüdlema. Arvan, et meil, eestlastel, on vedanud võrreldes näiteks USA ja enamiku Euroopa riikidega. Minu meelest oleme õnneks suhteliselt varakult mõistnud, et meie võimalus hoida ja kaitsta oma looduslikult rikkalikku elupaika, on laste harimise kaudu. Keskkonnaharidus võiks olla laiem, võttes õuesõppe vormi iga kooli õppekavas. Varbla koolis arendatakse õuesõppe ala eesmärgiga luua aktiivne õpikeskkond ning inspireerida õpetajaid ja õpilasi keskkonnasõbralikumaks, katsetada rohetehnoloogial põhinevaid lahendusi ning tõsta koolipere keskkonnateadlikkust. Aidatakse kaasa looduse säilitamisele.

3. Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine

Varbla kool on Lääneranna valla munitsipaalomandis hallatav üldhariduskeskus ning on koolieelne lasteasutus ja põhikool ühe asutusena. Koolis toimub õpe I, II ja III kooliastmes (RT, 2020).

Varbla kool asub looduskaunis kohas, Lääneranna vallas Pärnumaal, merest linnulennult 6 km kaugusel. Koolimaja ümbritseb suur ja avar õueala. Kooli juures on suur staadion, mille taga asetseb endine katseaed koos marjapõõsastega. Kooli juures asub ka mänguväljak, mida

saavad koolilapsed kasutada koos samas majas olevate lasteaia lastega. Varbla kooli õueala kogupindala on 6094m² (Maa-amet, 2023).

Varbla koolis võivad õppetunnid toimuda aeg ajalt ka väljaspool koolimaja (Varbla kooli kodukord, 2023). Võimalusi õuesõppeks on: paviljon, pingid istumiseks, õuetahvel paviljonis. Siiski õpetajad kasutavad vähe õuesõpet. Varbla koolis toimuvad õues kunstiõpetuse tunnid - käime tihti õues joonistamas ja kehalise kasvatuse tundide ajal on lapsed enamjaolt õues. Inimeseõpetuse tundide ajal oleme käinud õues mänges tegemas, aga mängu debriefinguks siirdume tagasi klassiruumi (õuesõppe tunnikava näide Lisa 4).

Kool on liitunud Liikuma kutsuva kooli [LKK] programmiga, mis peaks motiveerima koolipere rohkem liikuma ja proovima erinevaid võimalusi aktiiv- ja õuesõppeks. Oleme osa võtnud LKK üleskutsel erinevatest temaatilistest ülesannetest nagu "Liikumisnädal", kus iga vahetunni ajal olid tegevused õpilastele. Oleme soetanud kooli treppidele korrutustabeli, et õpilased saaksid üles-alla liikudes samal ajal korrutustabelit õppida.

Arutasime juhtkonnaga - kooli direktor (täidab ka õppejuhi ülesandeid) ja huvijuht - miks tehakse vähe õuesõpet? Olukorda analüüsides jõudsime järeldusele, et kui õpetajatel oleksid selleks mugavamad tingimused, võib-olla kasutaksid nad enam võimalust korraldada õppetööd õues. Oleks vaja arendada õuesõppe ala, et see oleks kasutatav aastaringselt ning järgiks säästlikke/keskkonnasõbralikke põhimõtteid. Koolis on õuesõppe ala arendamise ideed arutatud mitmel korral, eriti teravalt kerkis teema päevakorda peale pandeemia perioodi. Kuna puuduvad rahastusvõimalused eelarves, siis on lahendused lükkunud tulevikku, kuid oleme otsinud alternatiivseid võimalusi läbi erinevate projektide.

Otsustasime moodustada meeskonna, kes tegeleks õuesõppe ala arendamise ja selleks vahendite leidmisega. Meeskonna koosseis: direktor, huvijuht ja bioloogia õpetaja. Projekti juhtimine usaldati mulle, töötasin projekti alustamise hetkel huvijuhina, inimese-, kunsti- ja inglise keele õpetajana. See oli minu esimene projektijuhi väljakutse.

Panin kokku esialgse tegevuskava:

1. Õueala võimaluste kaardistamine (tulemused asuvad Lisa 1).
2. Õuesõppe ala vajaduste ja ideede kaardistamine (tulemused asuvad Lisa 2).
3. Materjalide ja vahendite maksumuse väljaselgitamine.
4. Rahastusvõimaluste uurimine, eri projektikeskkondade võimaluste ja nõuete võrdlemine.

5. Koosolekud meeskonnaga, et oleksime ühes infoväljas.
6. Koostööpartnerite otsimine.
7. Koolipere teadlikkuse tõstmine keskkonna ja loodushoiu teemadel, aktiivõppe meetodite tutvustamine.
8. Õpilaste ja õpetajate kaasamine õuesõppe ala arendus tegevustesse (Lisa 5. Pildid 4 - 6).

Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamiseks otsustasime taotleda rahastust Keskkonnainvesteeringute keskuse taotlusvoorst “Õpilaste rohetehnoloogia teadlikkuse suurendamise”, kust saab toetust taotleda projektidele, mis “aitavad tutvustada õpilastele ja kogu kooliperele rohetehnoloogia valdkonda, selle seost kliimamuutustega ning panustavad läbi reaalselt ellu viidavate tegevuste keskkonnahoidu” (KIK, 2023). Rahastustaotluse nimeks valiti “Varbla kooli roheprojekt”.

3.1 “Varbla kooli roheprojekt”.

Projekti ettevalmistuse käigus sõnastasime projekti eesmärgid, panime paika tegevuskava, määrasime tähtajad ning uurisime välja võimaliku maksumuse. Rahastustaotluse esitamine oli 18.05.2022 ja menetlusse võeti see 19.05.2022. Mitmel korral ajavahemikus 27.05 - 02.09 toimus suhtlus Riigi tugiteenuste keskusega, sest rahastustaotlus vajab täiendusi.

Taotlus (Lisa 3) sai positiivse vastuse 09.09.2022, projekti kestvus on 08.09.2022 - 10.09.2023.

Projekti eesmärk:

Varbla kooli Roheprojekt aitab tutvustada kogu kooliperele, mis on keskkonnateadlikkus ja rohetehnoloogia valdkond. Eesmärgiks sai, et tekiks õuesõppe ala universaalsete vahenditega, kus on kasutatud keskkonnasäästlikke lahendusi taastuvenergia/rohetehnoloogia valdkondadest. Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamisel lähtutakse põhimõttest, et õppimine ja õpetamine peab olema õpilast mitmekülgset arendav ja motiveeriv, peaks looma aktiivse õpikeskkonna ja suurendama koolipere keskkonnateadlikkust.

Keskkonna-alaste teadmiste suurendamiseks ja aktiivõppe kogemiseks ning õuesõppe ala jaoks ideede kogumiseks osalesid õpilased ja õpetajad temaatilistes haridusprogrammides.

Jagasin projekti **eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused** kolme etappi:

1. Ettevalmistavad tegevused, õuesõppe ala vahendite, vajaduste ja ideede kaardistamine, vahendite ja materjalide maksumused ning saadavus.
2. Õpetajate ja õpilaste teadlikkuse suurendamine keskkonnahoiust, rohetehnoloogiast ja aktiivõppest.
3. Õuesõppe ala ehitustööd, õpperadade paigutus jms.

3.2 Projekti partnerid:

Tipu Looduskool - koostöö aktiivõppe tutvustamisel, keskkonna ja loodushoiu teema

Tipu Looduskool propageerib säästvat arengut ning loodussõbralikku ning jätkusuutlikku eluviisi. Pakub hulgaliselt õppeprogramme nii Soomaal kui ka võimalusel soovitud kooli juures. Soovisime Tipu Looduskoolilt koolitusprogrammi, mis käsitleks keskkonnasäästlikke teemasid, sealhulgas rohetehnoloogiat ja jäätmekäsitust.

Proto avastustehas - koostöö aktiivõppe kogemisel, ideid kooli õuesõppe ala tarbeks

Proto avastustehas pakub õppeprogramme lasteaialastele ja kõikidele kooliastmetele, mis toetavad riiklikus õppekavas ettenähtud õpitulemuste ning üldpädevuste saavutamist. Proto avastustehase haridusprogrammid võimaldavad lastel olla loovad, programmid on põnevad ja kaasavad.

3.3 Projekti tegevuste kirjeldus:

05.04.2023 - Tipu Looduskooli õppepäev Varbla koolis.

Otsustasime kutsuda Tipu Looduskooli Varblasse, läbi viima meile kohandatud haridusprogrammi, et nii õpilased kui õpetajad saaksid kogeda aktiivõpet ja võibolla ideid, kuidas meie oma õuesõppeala võiks arendada.

Õpperada koosneb 9 punktist, mida õpilased läbivad rühmades.

- tuulegeneraatori ehitamine;
- savimaja ehitamine;
- vee soojendamine päikese abil;
- päikesepaneelide kokkupanek ja energia tootmine;
- keskkonnateadlikkust suurendavad mängud;
- ülesanne - hooned energiasäästlikumaks!;

- tuulelipu meisterdamine - määrata tuule suund!;
- fossiilkütuste äratundmine;
- nuputamismäng Taastuvad energiaallikad.

18.03.2023 - Proto avastustehase külastus, osalemine haridusprogrammides.

Valisime pakutavast välja kolm programmi (täpsemad kirjeldused Lisa 2) - igale kooliastmele ühe:

1. Leiutajaks sündinud (noorem kooliaste) - mänguline avastusretk vanas allveelaeva tehases, kus uuritakse, kuidas leiutamisoskus meie igapäevaelu rikastab ja muudab.
2. Kuumaõhupall (keskmine kooliaste) - Õppeprogramm erinevate ajalooliste ja tänapäevaste kuumaõhupallide tutvustusega.
3. Allveelaev (vanem kooliaste) - Õpilased saavad katsetada erinevate vedelikega ning õppida tiheduse mõiste kohta.

Mai-september 2023 - Varbla kooli keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine -

Õuesõppeala vahendite soetamine. Õpperaja paigaldus, orienteerumisraja paigaldus

Vajalikud vahendid:

- Kokkupandav vihmavee koguja 750l;
- Kokkupandavad matkatoolid 20 tk;
- Aiakast Prosperplast Nabbi MBWL280-440U;
- Paviljon outwell;
- Matkakomplekt päikesepaneeliga 2 tk (Lisa 5.);
- Mudaköök, paigaldada liivakasti juurde;
- Õuemängud (Lisa 5.)
- Õpperaja puidust alused 5tk (Lisa 5. Pilt 4-6);
- Õpperaja prinditud ja lamineeritud infolehed 5 tk;
- Orienteerumisraja prinditud ja lamineeritud lehed 30 tk.(kinnitusvahendid);
- Puude ja põõsaste kaardistus (Lisa 1. ja 2.);
- Saare pakkude värvimine (Lisa 5).

September 2023 - Keskkonnateemaline loeng (Külalisesineja). Õuesõppeala avamine.

Võimaluste ja vahendite tutvustamine. Projekti kokkuvõtteid ja aruandlus.

3.4 Projekti analüüs

Järgnevalt analüüsin projekti käiku ja tegevusi. Kasutan projekti analüüsiks SWOT analüüsi. SWOT analüüs on tehnika, mida saab rakendada oma toodete, teenuste või mistahes uue ettevõtmise kohta, et hinnata selle tugevaid ja nõrku külgi, kasvu ja arenemise võimalusi ning isegi väliskeskkonna ohtusid ellujäämise aspektist lähtuvalt (Leanway, 2023).

Tugevused

Projekti juhtil on kogemused elamuspedagoogikas ja aktiivõppes. Kontaktide võrgustik on suur. Projekti meeskond ei ole liiga suur. Projekti meeskonna ühel liikmel on projekti juhtimise kogemus (direktor). Projekti tegevused on hajutatud piisavale ajavahemikule. Projekti tegevused hõlmavad kogu koolipere. Projekt ei ole liiga mahukas. Projekti jooksul soetatud vahendid on enamjaolt teiseldatavad.

Nõrkused

Projekti juhi esimene projekti kirjutamise kogemus. Projekti meeskond liiga väike. Projekti tegevused ei kulge plaanipäraselt. Õpetajatele ei sobi planeeritud õuesõppe rada. Õpetajad ei jõua siiski läbi viia õues aktiivseid ainetunde ja arendus läheb raisku. Puudub järjepidevus õuesõppe ala kasutamisel. Eelistatakse käia kuskil mujal aktiivseid ainetunde tegemas (muuseumid, mets, rand). Õuemängud jäävad tuppa seisma kuna õpilasi ei usaldata neid kasutama.

Võimalused

Uued vahendid õuesõppe alale.

Projekti tegevused toimuvad kooli territooriumil. Projekti tegevused aitavad kaasa õuesõppe läbi viimisele. Projekti tegevuste kaudu on võimalik projekti meeskonda suurendada. Projekt on alguseks paljudele teistele projektidele.

Ohud

Ehitatud õuesõppeala ebapädev kasutamine. Tehnika rike. Ilmastikust sõltumine, ehitustöödega saab tegeleda hea ilma korral. Projektimeeskond töötab puhkuse ajal. Ehitatud õuesõppe vahendite vananemine, kulumine. Ehitatud õuesõppeala lõhkumine. Tellitud vahendite saabumise hilinemine. Meeskonna lagunemine. Motivatsiooni langus. Kooliastmete kärpimine.

Tegevusi kavandades on vajalik omada plaani ja sihti, kuid sellegipoolest tuleb ruumi jätta ootamatusteks ja loovuseks. Uute vahendite soetamine õuesõppealale seab teatud kohustused ja peab jälgima, et neid ei kuritarvitataks. Kuna Varbla kooli õueala on üldkasutatav, siis võib suveperioodil kasutada meie õuesõppe ala igaüks. Seega planeerimisel tuleb olla hoolikas, et kõik rajatud objektid oleksid turvaliselt kinnitatud, teisaldatavad alad hoiustatud ja jätkusuutlikud õuesõppe läbiviimiseks õpilastele sügisest kevadeni. Teisaldatavad vahendid hoitakse koolimajas sees ja neil on kindel kasutamise kord. Õuesõppe järjepidevuse hoidmiseks hoida tihedat koostööd õpetajatega.

3.5 Refleksioon

Kasutan oma tegevuste reflekteerimiseks lõputöös seatud eesmärkidele Korthageni “Sibula” mudelit. See mudel iseloomustab refleksiooni sisu, erinevaid tasandeid, mis võivad mõjutada inimese tegutsemist. Sisemised tasandid määravad isiku toimimise välimistel tasanditel, kuid võib olla ka vastupidi (Teachers and Teaching theory and practice, 2016).

KESKKOND

2022 aasta kevadel hakkasin planeerima Varbla kooli õuesõppe ala täiendamist ja kirjutasin esmakordselt rahastusprojekti Varbla koolile erinevates haridusprogrammides osalemiseks ja õuesõppe ala vahendite soetamiseks.

KÄITUMINE

Olen töötanud Varbla koolis õpetajana ja huvijuhina kuus aastat. Selle perioodi viimase nelja aasta jooksul on TÜVKA'st omandatud teadmised ja oskused minu töös olnud suureks väärtuseks. Kõige rohkem olen puudust tundnud õuesõppe alast, kus saaks läbi viia ainetunde. Ma leian, et tänapäeva lapsed ja noored on liiga vähe õues. Olen oma kooli direktoriga tihti arutanud erinevate võimaluste üle, kuidas planeerida ja mida täpselt vaja oleks Varbla kooli õuesõppe ala jaoks. Eelmisel aastal avanes võimalus lisaraha taotleda KIK'ist ja ma otsustasin proovida. Minu esimeseks suureks projektiks, millele olen rahastust taotlenud on “Varbla kooli rohe projekt”. Leian, et minu tugevuseks on uudishimu ja väga head organiseerimisvõime. Ümberringi näen, kuidas kõik justkui taotleavad raha igalt poolt, siis arvasin, et see ei saa olla väga raske ülesanne.

Üheks minu kõige suurimateks õpikohtadeks on minu kärsitus ja kontrolli vajadus. See tähendab, vajadus ruttu kõik ise ära teha. Mis võib viia tohutu koormuseni ja see omakorda motivatsiooni languse ja läbipõlemiseni. Võin tegutsemisega üle pingutada.

PÄDEVUS, OSKUSED

Minu parimaks oskuseks on inimestega suhtlemine, nendega ühise mõistmise leidmine ja julge pealehakkamine. Tänu Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias omandatud oskustele on minu julge peale hakkamine nüüd vähem emotsioonipõhine ja rohkem teadmispõhine.

Viimane sunnib mind olema rohkem kannatlikum oma otsuste tegemisel ja arvamuse väljaütlemisel. Mul on hea huumorimeel ja ma võibolla ei võta kõiki maailma raskusi nii väga tõsiselt. Ma olen hea kuulaja - oskus, mida õpetas mulle Piret Eit TÜVKAst. Aktiivse kuulaja rollis olles saab palju rohkem informatsiooni. Projekti juhina olen võtnud vastutuse arendada oma kooli juurde midagi täiesti uut.

TÕEKSPIDAMISED, USKUMUSED

Ma usun, et iga inimese õnnetunne sõltub temast endast. Sa pead ennast ise õnnelikuks mõtlema. Tänuhakkus tagab optimismi 100%. Isegi kui olukord on halb ja sulle tundub, et sulle tehakse mingil moel ülekohut, tuleb leida see õpimoment, mida antud situatsioonist kaasa võtta. Kohati keeruline ülesanne, oleneb kui väsinud sa oled (vaimselt ja füüsiliselt), millises suuruses on täidetud sinu baasvajadused (uni, toit, jook, seks). Aga kui endale teadlikult anda mõista, et kõik läheb mööda. Isegi head asjad, siis on lihtsam igapäevaeluga toime tulla. Ja küsida endalt, miks sa midagi teed. Eesmärgipärasus on väga oluline. Siis sa ei kuluta oma aega asjatult, vaid eesmärgipäraselt. Projekti juhina olen tundnud kurnatust, sest see on ju ainult üks asi, mis aega võtab. Ülejäänud kogum asju on ju ka veel (töö, kodu, õpingud), juhina olen osanud oma aega planeerida selliselt, et ühegi asja ajamine ei ole jäänud toppama. Kõik on esitatud õigeaegselt.

IDENTITEET

Ma arvan, et projektijuhina olen ma organiseerimisvõimeline ja innustav. Suudan mõelda kiiresti ja leida lahendused probleemidele. Õpetajana - leian, et on parajas koguses veel arenguruumi. Ma tahan olla õpetaja, kes suunab õpilasi õigesse kohta vaatama, mitte õigeid asju

nägema. Ma arvan, et oma ametis olen ma pühendunud. On perioode, kus projektijuhina tekib abituse tunne, kui asjad ei kulge plaanipäraselt. Aga siis oskan abi küsida targematelt.

MISSIOON

Mind inspireerivad esteetilised väärtused. Loovuse ja fantaasia arenemine mängudes, elustiili väljakujunemine, kunstilised elamused ja looming. Looduse ilu märkamine. Mulle meeldib olla õpetaja eelkõige selle pärast, et ma saan luua õpilastele huvitava ja motiveeriva õpikeskkonna. Sellepärast valisin ka projektijuhi rolli, et võimaldada õpetajatel Varbla koolis luua keskkond, kus saaks tegeleda õuesõppega. Minu enda tegemiste eestvedamisel ja eeskujul.

Noorte suunajana pean teadma oma väärtusi ja hoiakuid. Oma tundides koolis kasutan alati huumorit ja kaasan õpilasi aruteludesse. Rõhku pannes headusele ja tänulikkusele. Meil kõigil on oma lugu. Harjutan ennast mõtlema teadlikult, et mina saan kontrollida ainult enda käitumist ja mõttemaailma. Olen mõistnud, et inimesed kõik tahavad jagada oma lugu kellegiga, kes neid kuulaks. Mulle meeldib kuulata ja innustada noori püüdma oma unistusi, mis siis kui unistuste püüdmine tundub võimatu. Unistamist peab igapäevaselt harjutama minu meelest. Minu unistus on täide läinud seoses õuesõppe alaga. Projekt õnnestus ja sain sellest ainult innustust juurde veel projekte kirjutama. Järgmisel korral juba rohkem inimesi oma meeskonda kaasa haarata. Õpetajatelt on juba praegu kõlanud huvitavaid mõtteid, mismoodi veel arendavamaks teha õuesõppe ala erinevate ainevaldkondade põhisealt. “...Vihm räägib alati ladina keelt...” (Eesti Kirjandusmuuseum, 2023).

Kokkuvõte

Käesolev töö kirjeldab ja analüüsib TÜVKA kogukonnahariduse ja huvitegevuse eriala loov-praktilist lõputööd Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine.

Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamisel lähtutakse põhimõttest, et õppimine ja õpetamine peab olema õpilast mitmekülgset arendav ja motiveeriv, peaks looma aktiivse õpikeskkonna ja suurendama koolipere keskkonnateadlikkust.

Eesmärgiks sai, et tekiks õuesõppe ala universaalsete vahenditega, kus on kasutatud keskkonnasäästlikke lahendusi taastuvenergia/rohetehnoloogia valdkondadest. Keskkonna-alaste teadmiste suurendamiseks osalesid õpilased ja õpetajad temaatilistes haridusprogrammides

Eesmärgi saavutamiseks seadsin endale ülesandeks kavandada tegevusplaan õuesõppe ala arendamiseks, rakendada TÜVKA's omandatud teadmisi ja kogemusi projekti väljatöötamiseks esitada rahastustaotlus KIK'ile. Koostöös meeskonnaga soetada materjalid ja vahendid ning täiendada kooliõue keskkonnasõbralike lahendustega.

Minu hinnangul sai seatud eesmärk täidetud. Olen kavandanud tegevusplaani õuesõppe ala arendamiseks. Tänu rahastatud projektile "Varbla kooli roheprojekt" on kogu koolipere saanud osaleda haridusprogrammides keskkonnahariduse ja rohetehnoloogia teemadel. Olen saanud rakendada Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias omandatud teadmisi. Olemas on erinevad õppevahendid, oleme koos õpilaste ja õpetajatega saanud paigaldada loodushariduslikke õppematerjale õuesõppe alale, kaardistada kooliõuel puud ja põõsad.

Kokkuvõtvalt võin öelda, et Varbla kooli keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine on olnud edukas, kaasatud on olnud projekti meeskond koos õpetajate ja õpilastega. Sügisel on oodata õuesõppe ala pidulikku avatseremooniat ja loodame, et hakatakse rohkem praktiseerima õuesõpet, kasutades ära meie õuesõppe ala võimalusi. Edaspidi plaanime innustada õpetajaid osalema aktiivsete ainetundide koolitustel ja õuesõppe seminaridel. Plaanis on hakata taotlema uut rahastust - õpetajate koolitamiseks.

Kasutatud kirjandus

[European Commission]. (2020, August 31).

Külastatud Aprill 01, 2023, aadressil

<https://audiovisual.ec.europa.eu/en/video/I-196320?lg=EN%2FET>

Allaste, A. A., & Nugin, R. (2020). *Noorteseire aastaraamat 2019-2020*.

Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Noorsootöö Keskus.

https://api.hp.edu.ee/sites/default/files/inline-files/noorteseire_aastaraamat_2020_HARN_O%20logodega_0.pdf

Andragoogika (2023). *Refleksioon on võti iseendasse*.

www.Andragoogika.ee. Retrieved May 3, 2023, from Refleksioon on võti

iseendasse.<https://www.andragoogika.ee/refleksioon>

Bachfeldt, A., & Visnapuu, U. (2009). *Aktiivõppe meetodid looduse ja tehnika*

valdkondades. Haridus- ja Noorteamet.

https://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2020/09/aktiivope_loodus1.pdf

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active Learning:

Creating Excitement in the Classroom. 1991 ASHE-ERIC Higher Education Reports.

ERIC Publications, (ISSN: ISSN-0884-0040), 18-19. <https://eric.ed.gov/?id=ED336049>

Borsos, E., Patocskai, M., & Boric, E. (2018).

Teaching in nature? Naturally! *Journal of Biological Education*, 52(4), 429-439.

<https://doi.org/10.1080/00219266.2017.1420679>

Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008).

Õuesõpe (lk. 30-31). Kirjastus Ilo.

Burriss, K., & Burriss, L. (2011). Outdoor Play and Learning:

Policy and Practice 1. *International Journal of Education Policy and Leadership*, 6(8),

1-12. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ963739.pdf>

Davies, J. M. (2008). *The Contribution of early childhood education*

to a sustainable society (p. 18). UNESCO. _

[.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000159355&file=/in/rest/annotationSVC/Downlo](https://www.unesco.org/en/files/2018/04/20180420_early_childhood_education_to_a_sustainable_society.pdf)

adWatermarkedAttachment/attach_import_ac82ffd5-7271-425d-bba4-ed90d5c01a8c%3F_%3D159355eng.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000159355/PDF/159355eng.pdf#%5B%7B%22num%22%3A98%2C%22gen%22%3A0%7D%2C%7B%22name%22%3A%22XYZ%22%7D%2C28%2C870%2Cnull%5D

Dewey, J. (1897). My Pedagogic Creed.

School Journal, 54, 77-80. <http://dewey.pragmatism.org/creed.htm>

Eesti Kirjandusmuuseum (n.d.). *B. Alver, Tuulelapsed (1970)*.

Kreutzwald.Kirmus.ee. Külastatud Mai 12, 2023, aadressil

https://kreutzwald.kirmus.ee/et/lisamaterjalid/ajatelje_materjalid?item_id=29&table=Articles

Eesti avatud Noortekeskuse Ühendus, 2023.

Elamuspäädagogika s.o Kogemusõpe. Seikluskasvatus. Tegevuste kaudu õppimine.

[Õppematerjal]. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

<https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/riskilapsed/esitlused/seikluskasvatus.pdf>

Eesti Noorteühenduse Liit (2023). *Uuring: 74% noortest tunneb,*

et nende vajadusi ei võeta keskkonnapoliitika kujundamisel arvesse. www.enl.ee.

Külastatud Märts 22, 2023, aadressil

<https://enl.ee/2022/12/30/uuring-74-noortest-tunneb-et-nende-vajadusi-ei-voeta-keskkonnapoliitika-kujundamisel-arvesse/>

Eesti Rahvusringhääling (2023).

Eesti ettevõtte on Euroopa suuremaid rohetechnoloogia investeeringute saajaid.

www.err.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil

<https://www.err.ee/1154603/eesti-ettevõtte-on-euroopa-suuremaid-rohetechnoloogia-investeeringute-saajaid>

Haridus- ja Noorteamet (n.d.). *Mitteformaalne õppimine.*

www.Mitteformaalne.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil

<https://mitteformaalne.ee/mitteformaalne-oppimine/>

Haridus- ja Teadusministeerium (2023, Jaanuar 10).

Meie lähiaja peamised eesmärgid. www.hm.ee. Külastatud Märts 30, 2023, aadressil <https://www.hm.ee/ministeerium-uudised-ja-kontakt/ministeerium/eesmargid#prioriteet-2-teadus>

Haridus- ja Teadusministeerium (2023). *Õpikäsitus.*

www.hm.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil <https://www.hm.ee/opikasisus>

HARNO (n.d.). *Isikliku vastutuse tunnetamisest keskkonna hoidmisel.*

www.Blogi.Harno.ee. Külastatud Märts 22, 2023, aadressil <https://blogi.harno.ee/isikliku-vastutuse-tunnetamisest-keskkonna-hoidmisel/>

Helm, A. (2023, May 1). 21.Sajand peab olema looduse taastamise ja taastumise sajand. *Eesti Loodus*, 74(3), 12-17.

Kangur, M. (2018, November 7). *Eesti noortel on keskkonnateadlikkuse*

osas arenguruumi. www.err.ee. Külastatud Märts 12, 2023, aadressil <https://www.err.ee/875141/eesti-noortel-on-keskkonnateadlikkuse-osas-arenguruumi>

Käsk, E. (2018). *Y- JA Z-Generatsioonide hoiakute seosed*

keskkonnateadliku tarbimiskäitumisega [Magistritöö, Tallinna Tehnikaülikool].

Digikogu.

<https://digikogu.taltech.ee/et/Download/6c7fc47b-d291-4294-ba39-558b3cc15a68>

Keskkonna Investeeringute Keskus (2023, April 24).

Õunamahla pressijägist jahu, kanepiluuplaad ja põhust moodulmajad – just sellised innovaatilised ideed jõudsid Negavati finaali. www.Negavatt.ee. Külastatud Mai 1,

2023, aadressil

<https://negavatt.ee/ounamahla-pressijaagist-jahu-kanepiluuplaad-ja-pohust-moodulmajad-just-sellised-innovaatilised>

Keskkonnainvesteeringute Keskus (n.d.). *Varbla kooli roheprojekt.* www.kik.ee.

Külastatud Mai 3, 2023, from <https://www.kik.ee/et/projektid/varbla-kooli-roheprojekt>

- Keskkonnaministeerium (2023, Märts 8). *Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023-2025*. www.Envir.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil <https://envir.ee/kaasamine-keskkonnateadlikkus/keskkonnateadlikkus/keskkonnahariduse-ja-teadlikkuse-tegevuskava-2023>
- Keskkonnaministeerium (2023, Märts 8). *Keskkonnateadlikkus*. www.Envir.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil <https://envir.ee/kaasamine-keskkonnateadlikkus/keskkonnateadlikkus>
- Koiv Invest OÜ (2023). Projektijuhi baaskoolitus. wwww.Areng.ee. Külastatud Mai 10, 2023, aadressil <https://www.areng.ee/projektijuhi-baaskoolitus/>
- Kreepuu, T., & Jaggo, I. (2017). *LTT erialadel õppimine Eesti kõrghariduses*. Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ltt_erialad.pdf
- Leanway (2023). *Lean meetodid ja terminid*. www.Lean.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil <https://leanway.ee/swot-analuus/>
- Liikuma Kutsuv Kool (n.d.). *Kuidas koolis alustada õuesõppega?* www.Liikumakutsuvkool.ee. Külastatud Märts 12, 2023, aadressil <https://www.liikumakutsuvkool.ee/kuidas-alustada/>
- Loodusveeb (2023). *Looduskaitse statistika*. www.Loodusveeb.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil <https://loodusveeb.ee/et/themes/looduskaitse/looduskaitse-statistika>
- Maa-amet (2023). Külastatud Aprill 12, 2023, aadressil <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/ajalooline>
- Madisson, A., Matvejev, M., Melb, E., Saatmann, K., & Vassar, E. (2023). *Keskkond kui õpiruum* (lk. 1-45). Euroopa Komisjon. https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/kogumik_keskkond_kui_opiruum_madisson_melb_saattmann_saveljeva_matvejev_vassar_2021_1.pdf
- Merilo, K. (2020, Veebruar 7).

Hooned ja maastik kui õpetaja. *Sirp*.

<https://www.sirp.ee/s1-artiklid/arhitektuur/hooned-ja-maastik-kui-opetaja/>

METGroup (2023). *A Greener future : the role of environmental awareness*.

Group.met.com. Külastatud Märts 13, 2023, aadressil

<https://group.met.com/en/mind-the-fyouture/mindthefyouture/environmental-awareness>

Mikser, R. Haridusleksikon.

Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 2(2), 242-244.

<https://doi.org/DOI:10.12697/eha.2014.2.2.10>

MTÜ Eesti Roheline Liikumine (2023).

Keskkonnasõbraliku tarbimise juhend. www.Roheline.ee. Külastatud Märts 2, 2023,

aadressil https://www.roheline.ee/userfiles/keskkonnasobraliku_tarbimise_juhend.pdf

Nõu, T. (2023, March 17). Õppeaiad tutvustavad taimekasvatust ja edendavad

õuesõpet. *Õpetajate Leht*.

<https://opleht.ee/2023/03/oppeaiad-tutvustavad-taimakasvatust-ja-edendavad-ouesopet/>

PISA (2022). *Are Students Ready to Take on Environmental Challenges?*

(pp. 31-35). OECD. <https://doi.org/10.1787/8abe655c-en>.

Punt, A. (2021). *Koolieelete lasteasutuste õpetajate ja 5-6 aastaste*

laste arusaamad õuesõppest [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool]. Dspace.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/71386/punt_andra_ba..pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR1qMPNVR0UvtFvdRKTgLGOPDRAAmXbP4oIPwtzp9h9oVvfKCBvoa20xUwk

Rehema, M., Nõges, K., Kirsimaa, K., & Suik, K. (2023).

Kohalike omavalitsuste tuule- ja päikeseenergia käsiraamat. Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium.

<https://www.sei.org/wp-content/uploads/2022/01/kov-tuule-ja-paikeseenergia-kasiraamat.pdf>

Reinumägi, M. (2020). *Kooli lähiümbruse ja loodus-ning*

kultuuriväärtuslike paikade kasutamine õuesõppe õppekeskkonnana Rae valla koolide näitel [Magistritöö, Eesti Maaülikool]. Dspace.

https://dspace.emu.ee/xmlui/bitstream/handle/10492/6145/Mirjel_Reinum%C3%A4gi_MA2020_LU_t%C3%A4istekst_21596.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Riigimetsa Majandamise Keskus (2023).

Külastuskorraldus. www.rmk.ee. Külastatud Mai 4, 2023, aadressil

<https://www.rmk.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad/loodushoid>

Riigi Teataja (2010, Juuni 9). *Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus*.

<https://www.Riigiteataja.ee/>. Külastatud Veebruar 1, 2023, aadressil

<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410?leiaKehtiv>

Riigi Teataja (2023). *Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21"*

heakskiitmine. www.Riigiteataja.ee. Külastatud Märts 13, 2023, aadressil

<https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>

Riigi Teataja (2023). *KADRINA KESKKOOLI ARENGUKAVA 2016-2025*.

www.Riigiteataja.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil

<https://www.riigiteataja.ee/akt/4020/2201/6017/arengukava.pdf>

Riigi Teataja (2023). *Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse*

tegevuskava 2023–2025. www.Envir.ee. Külastatud Jaanuar 20, 2023,

from <https://envir.ee/media/9172/download>

Riigi Teataja (2023). *TARTU VARIKU KOOLI ARENGUKAVA*

AASTATEKS 2022 - 2026. www.Riigiteataja.ee. Külastatud Mai 2, 2023, aadressil

<https://www.variku.tartu.ee/sites/variku.tartu.ee/files/dokumendid/arengukava.pdf>

Riigi Teataja (2020, May 14). *Varbla kooli põhimäärus*.

www.Riigiteataja.ee. Külastatud Mai 1, 2023, aadressil

<https://www.riigiteataja.ee/akt/420052020002>

Rimmi, G. L., Loss, K., & Luik, A. I. (2021, Jaanuar 4).

Miks valida rohetechnoloogiad?. www.tlu.ee. Külastatud Aprill 6, 2023,

<https://www.tlu.ee/meediavarav/blogid/miks-valida-rohetechnoloogiad>

Sarv, M., & Vilbaste, K. (2008, Detsember 1).

Miks on hea üks päev nädalas õues õppida? www.Mikksarv.Blogspot.com. Külastatud Veebruar 1, 2023, aadressil

<https://mikksarv.blogspot.com/2008/12/miks-on-hea-ks-pev-ndalas-ues-ppida.html>

Sutrop, M., Loogma, K., Lauristin, M., & Eamets, R. (2019).

Ekspertrühmade tulevikuvisionid ja ettepanekud Eesti haridus-, teadus-, noorte- ja keelevaldkonna arendamiseks. (p. 18). Haridus- ja Teadusministeerium.

https://haridusfoorum.ee/images/2020/Tark_ja_tegus_Eesti_2035.pdf

Szczepanski, A., Malmer, K., Nelson, N., & Dahlgren, L. O. (2006).

Outdoor Education - Authentic Learning in the Context of Landscape Literary education and sensory experience. Perspective of Where, What, Why, How and When of learning environments. Inter-disciplinary context and the outdoor and indoor dilemma. [An intervention study, Linköping University].

https://old.liu.se/ikk/ncu/ncu_filarkiv/Forskning/1.165263/AndersSzczepanski.pdf

Tallinna Ülikool (2023). *TLU Pedagoogilise Seminar noorsootöö*

õppekava aine "Projektitöö" täiendav osa. www.tlu.ee. Külastatud Mai 10, 2023,

aadressil https://www.tlu.ee/opmat/tp/projekt/sissejuhatus_mis_on_projekt.html

Teachers and Teaching theory and practice (2016, July 31).

Inconvenient truths about teacher learning: Towards professional development 3.0.

Teachers and Teaching Theory and Practice, (ISSN: 1354-0602 (Print) 1470-1278), 395.

<https://doi.org/10.1080/13540602.2016.1211523>

Teemeära (n.d.). *Teeme Ära talgupäev toimub 6. Mail.*

www.Teemeara.ee. Külastatud Aprill 12, 2023, aadressil

<https://www.teemeara.ee/arhiiv/2022>

Tereping, A. R. (2018, Märts 16).

Töökasvatus kui õppimise ja kasvatuse vältimatu osa. *Õpetajate Leht*.

<https://opleht.ee/2018/03/tookasvatus-kui-oppimise-ja-kasvatuse-valtimatu-osa/>

Tuisk, U. (2022, February 22). Kooliõpilased – rohetehnoloogia tuleviku tegijad.

Õpetajate Leht.

<https://opleht.ee/2022/04/kooliopilased-rohetehnoloogia-tuleviku-tegijad/>

TÜ Liikumislabor (2022, October 31). Tänasest asub õuesõppele rekordarv koole.

Õpetajate Leht, külastatud Mai 2023, aadressil

<https://opleht.ee/2022/10/tanasest-asub-ouecoppele-rekordarv-koole/>,

Tull, A. (2020, Mai 11). Laastatud loodus ähvardab inimkonda zoonoosidega.

Mihus. <https://mihus.mitteformaalne.ee/laastatud-loodus-ahvardab-inimkonda-zoonoosidega/>

Tyson, A., Kennedy, B., & Funk, C. (2021, May 26).

Gen Z, Millennials Stand Out for Climate Change Activism, Social Media Engagement

With Issue. <https://www.pewresearch.org/>. Külastatud Mai 14, 2023, aadressil

<https://www.pewresearch.org/science/2021/05/26/gen-z-millennials-stand-out-for-climate-change-activism-social-media-engagement-with-issue/>

United World Colleges (2023). *Kurt Hahn*. www.ee.uwc.org.

Külastatud Veebruar 2, 2023,

<https://www.ee.uwc.org/hiddenarea/uwc-key-figures/kurt-hahn>

Varbla kool (n.d.). *Varbla kooli kodukord*.

www.Varblakool.Laaneranna.ee. Külastatud Mai 1, 2023, aadressil

<https://varblakool.laaneranna.ee/wp-content/uploads/sites/24/2020/09/KODUKORD.pdf>

Visnapuu, U., & Bachfeldt, A. (2009). *Aktiivõppe meetodid*

looduse ja tehnika valdkondades (lk. 7). Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti Vabariik.

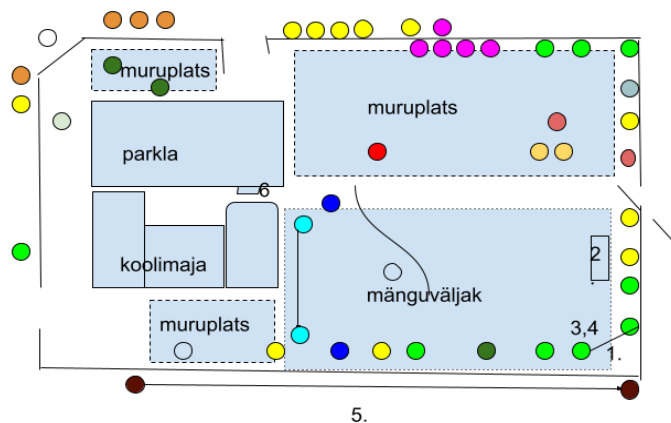
https://mitteformaalne.ee/wp-content/uploads/2020/09/aktiivope_loodus1.pdf

LISAD

Lisa 1. Õueala kaardistus.

Pilt 1. Puude ja olemasolevate õuesõppe piirkondade asukohad kooli territooriumil.

Kokku 94 puud ja põõsast. Loetelusse ei ole kaasatud viirpuu hekk. Viirpuu heki pikkus on 25m.

1. Tasakaalu Lint

2. Paviljon tahvliga

3. 4. Putuka Hotellid

5. Elupuu hekk

6. Lauatennise laud

Värv	Nimetus	kogus
	Vaheer	11
	kask	9
	ploom	7
	haab	5
	harilik hobukastan	1
	kuusk	2
	nulg	1
	iluõunapuu	2
	virginia toomingas	1
	punane suhkruvaheer	1
	elupuu hekk	53
	lodjapuu	1
	Viirpuu hekk	x
	punane sarapuu	1

Lisa 2. Õuesõppe ala vahendite ja vajaduste kaardistus

Õuesõppe ala vahend	Staatus	Aeg
Lauatennise laud	Tehtud	Leader projekt 2017, Teostatud 2017
Slackline	Tehtud	Liikuma Kutsuv Kool, Liitunud uued koolid said tasuta slackline Teostatud Sep.2022
Putukahotellid x3	Tehtud	“Teeme ära” talgupäev 2022 Teostatud 2022
Liigutatavad istumispakud x10	Tehtud	Teostatud 2022
Keksukast asfaldil	Tehtud	Teostatud 2022
Paviljon tahvliga	Tehtud	Teostatud 2019
Mobiilne katusealune	Planeerimisel	Teostatakse Mai-September 2023
Teisaldatavad istumisalused	Planeerimisel	Teostatakse Mai 2023
Arendavad ja sportlikud õue mängud	Planeerimisel	Mängude päev tutvustamiseks ja õuesõppe ala avamiseks September 2023
Päikese energial laadimispangad ja valgustus	Tehtud	Soetatud mobiilsed päikeseenergial töötavad akupangad. Mai 2023
Mudaköök	Pole veel alustatud	Vanema kooliastme õpilaste tööõpetuse tunni raames rajatav ala lasteaia rühmale.

Loodushariduslik õpperada	Tehtud	Esmane kaardistus on tehtud, sildid lisatud valik puudele.
Lilleniit x 3	Tehtud	Seemned külvatud 2022 ja 2023. Lillede nimedega silt valmistamisel
Orienteerumisrada	Planeerimisel	Kooli territooriumile paigutatav erinevate tasemetega orienteerumisrada, Juuli 2023.

Lisa 3. Rahastustaotlus

Projekti toimumise aeg	08.09.2022 - 10.09.2023
Projekti eesmärk	Keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamisel lähtutakse põhimõttest, et õppimine ja õpetamine peab olema õpilast mitmekülgset arendav ja motiveeriv, peaks looma aktiivse õpikeskkonna ja suurendama koolipere keskkonnateadlikkust. Eesmärk -et tekiks õuesõppe ala universaalsete vahenditega, kus on kasutatud keskkonnasäästlikke lahendusi taastuvenergia/rohetehnoloogia valdkondadest. Keskkonna-alaste teadmiste suurendamiseks osalesid õpilased ja õpetajad temaatilistes haridusprogrammides
Projekti juht	Huvijuht Monika Hale
Projekti meeskond	Direktor Urmas Reinfeldt Bioloogia/geograafia/inglise keele õpetaja Liivi Tõnisson
Projekti sihtgrupp	Varbla kooli õpilased ja õpetajad

Tegevuse nimi	aeg	Sisu -	hind
Tipu Looduskooli õppepäev Varbla koolis.	05.04.2023	9 erinevat punkti mida õpilased läbivad rühmades. • tuulegeneraatori ehitamine; • savimaja ehitamine; • vee soojendamine päikese abil; • Päikesepaneelidega tutvumine ja energia tootmine; • keskkonnateadlikkust suurendavad mängud.	450.00
Proto avastustehase külastus, osalemine haridusprogrammides.	18.03.2023	Haridusprogrammid: 1. Leiutajaks sündinud (noorem kooliaste) 1-3. klass, mänguline avastusretk vanas allveelaeva tehases, kus uuritakse, kuidas leiutamisoskus meie igapäevaelu rikastab ja muudab. Leiutajate labor, kus kehastutakse ise leiutajateks ja ehitatakse endale raketid, millega on hea lennata maailma ja teisi planeete avastama. Programmi eesmärgid: • Selgitada ja mõtestada mõisteid leiutis ja leiutamine. • Arendada sotsiaalseid oskusi ja koostöövõimet ning siduda tegevusi. • Arendada oma ideede väljendamise- ja küsimuste küsimisoskust. • Laiendada silmaringi ja arendada käelist osavust.	1460.00

		2. Kuumaõhupall (keskmine kooliaste) Õppeprogramm erinevate ajalooliste ja tänapäevaste kuumaõhupallide tutvustusega. Selgitatakse koos eluliste näidete ja katsega kuumaõhupalli lennutamise tööpõhimõtet ning tutvutakse tiheduse ja soojuspaisumise mõisteid. Vaadeldakse erinevaid kuumaõhupalle ning üritatakse neid õhku saata. Seejärel ehitavad õpilased gruppides enda kuuma õhu sõidukid, millega teha katselende. Peale katselende analüüsitakse lendude õnnestumist ja võetakse tund kokku. Programmi eesmärgid: • Mõista ja uurida tiheduse ning soojuspaisumise mõisteid. • Uurida kuumaõhupalli tööpõhimõtteid • Teha ise ja osata õpitut ka oma igapäevaelus rakendada. • Ärgitada leiutama ja oma loovust ja fantaasiat kasutama. • Julgustada katsetama, vajadusel eksima ja sellest õppima. 3. Allveelaev (vanem kooliaste) Õpilased saavad katsetada erinevate vedelikega ning õppida tiheduse mõiste kohta. Lisaks sellele ehitatakse tunnis kõigi õpilastega endale allveelaeva mudeli ning katsetatakse, kas ehitatud mudel ka päriselt vee alla sukeldub ja sealt tagasi pinnale tõuseb.	
--	--	--	--

		Programmi eesmärgid: • Mõista ja uurida tiheduse mõisteid. • Uurida allveelaeva tööpõhimõtteid • Teha ise ja osata õpitut ka oma igapäevaelus rakendada. • Ärgitada leiutama ja oma loovust ja fantaasiat kasutama. • Julgustada katsetama, vajadusel eksima ja sellest õppima.	
Keskkonnateemaline loeng. Külalisesineja	September 2023	Loeng Varbla koolis. Uuendatud õuesõppeala avamisel	450.00
Varbla kooli keskkonnasõbraliku õuesõppe ala arendamine	Mai-September 2023	Õuesõppeala vahendite soetamine. Õpperaja paigaldus, orienteerumisraja paigaldus.	1000.00
Toetuse summa			3192.00
Maksumus kokku			3390.00

Lisa 4. Inimeseõpetuse õuesõppe tunnikava.

Eesmärk: tunni kava õuesõppe läbiviimiseks teemal Müüdid alkoholist.

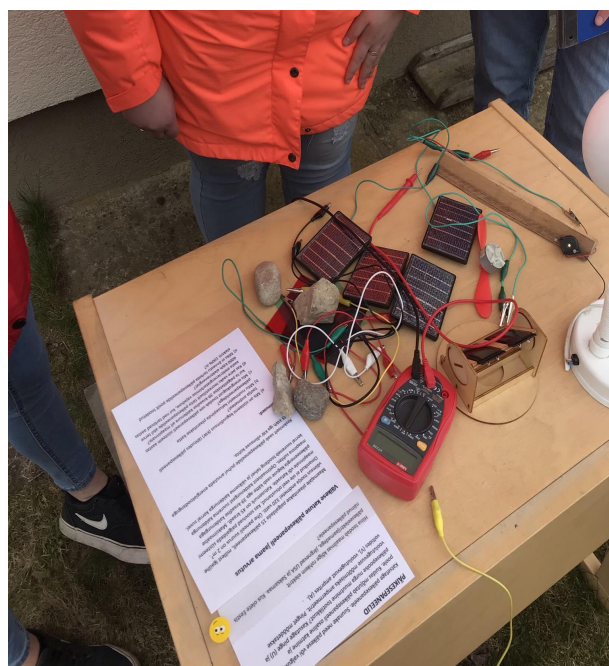
Tunni teema	Müüdid alkoholist	Lisamaterjalid	Märkused
--------------------	-------------------	----------------	----------

Sihtgrupp/klass	7 - 8		
Õppeaine	inimeseõpetus		
Tunni eesmärgid	1. Saada teadmisi läbi aktiivsete tegevuste õues alkoholi müütide kohta. 2. Kokku panna temaatiline materjal tegevuste lõpus õpilaste poolt 3. Omavaheline arutlus 4. Meeskonnatöö 5. Liikumine vabas õhus 6. Refleksioon tegevuse lõpus	Plastikust topsid, välja printitud müüdid ja vastused, vauatennise pallid viimipulgad	Iga õpilase kohta üks pall ja tops, vajadusel kirjutusvahendid ja konspektid.
Eelnevad vajaminevad tegevused õpetajale	1. Panna kokku ja välja printida temaatiline materjal. Müüdid alkoholist ja nende vastused. 2. Ette valmistada õuesõppe ala 3. Ette valmistada küsimused refleksiooniks		Riietus vastavalt ilmale
Eelnevad vajaminevad tegevused õpilasele	1. Tutvuda temaga “alkoholi mõjud”		Riietus vastavalt ilmale

Tunni ülesehitus/ajaline jaotus	Tunni organiseerimine 30-40 minutit Häälestus 5 minutit Tunnitöö 20 minutit Refleksioon 20 minutit		
Õuesõppe tunni kirjeldus	Õue on topsidesse segamini pandud müüdid ja vastused alkoholist. Topsidesse on vaja visata distantisilt lauatennise pall, et lunastada tops. Pall topsi visates saab õpilane müüdi alkoholist ja vale vastuse. Kõikide topside lunastamisel on müüdid ja neile kuuluvad vastused vaja kokku panna ja ühisele postrile kleepida. Selleks on vaja omavahel arutada, mis kuhugile kuulub.		Üks tops õpilase kohta. Peab jälgima, et üks õpilane ei jää lauatennise palli viskamisega hätta. Topse saab paigutada erinevatele distantsidele, et lapse drohkem liiguksid. Ülesannet saab teha ka rühmatöö võistlusena, “kes saab kõige rohkem müüte”

Lisa 5. Pildigalerii. Täismahus album lingil: <https://photos.app.goo.gl/KHy4uEzujWeJMhAZA>

Pilt 1 ja 2. Tipu Looduskooli haridusprogramm Varbla koolis, tuulegeneraatori ehitamine ja päikesepaneelide ühendamise ülesanne. Keskkonnaharidus rohetehnoloogia valdkonnast.

Pilt 3 ja 4. Varbla kooli õuesõppe ala vahendid. Hariduslikud mängud, Putukahotellid vaatlusteks ja uurimisteks looduslikul õuesõppe rajal. Tasakaalu lindi kasutusjuhend.

Pilt 4-7 Varbla kooli keskkonnasõbraliku õpperaja vahendite paigutus koos õpilastega.

a.

Pilt 5 ja 6. Varbla kooli õuesõppe ala paigaldamine.

Pilt 7 ja 8, 9. Kasvatus on eeskuju ja haridusprogrammid Proto avastustehases.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Monika Hale

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose Varbla kooli keskkonnasõbraliku õuesõppeala arendamine mille juhendajad on Ülle Roomets ja Sergei Drõgin, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Monika Hale

21.05.2023